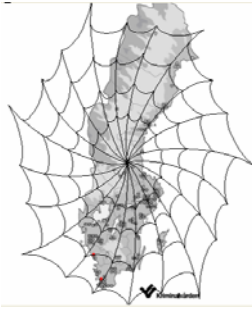

2007-08-14

Kriminalvårdens klientutbildning – Lärcentrum-modellen

Kriminalvårdens klientutbildning omfattar formell vuxenutbildning, yrkesutbildning och högskolestudier. Verksamheten har under de senaste åren genomgått stora förändringar och från att tidigare upphandlat utbildningen (enl LOU) av ett stort antal olika aktörer, har Kriminalvården idag eget huvudmannaskap, egen betygsrätt och står under Skolverkets tillsyn.

Klienterna ska – oavsett var i landet de befinner sig – erbjudas en utbildningsverksamhet som är likvärdig mellan anstalterna och likvärdig med samhällets kommunala vuxenutbildning. De intagna ska också utan svårigheter kunna fortsätta redan påbörjade studier efter förflyttning till annan anstalt och efter frigivning och studierna leder till betyg.

För att detta ska fungera, krävs ett enhetligt, nationellt perspektiv och en samsyn på verksamheten med fokus på den enskilde klienten i stället för på den enskilda anstaltens organisation.

För att få detta samlade grepp om klientutbildningen har Kriminalvården utifrån ett helhetsperspektiv byggt upp ett nationellt lärarnätverk bestående av utbildade lärare med behörighet att undervisa och sätta betyg upp till och med gymnasial nivå. Genom att lärarna är anställda har vi möjlighet att arbeta långsiktigt med fortbildning av lärarna; bygga upp fungerande kommunikations- och dokumentationsrutiner samt försäkra oss om att lärarna arbetar utifrån samma värdegrund och följer de nationella styrdokument som finns för vuxenutbildningen.

Verksamheten ska ledas av rektorer och står under Skolverkets tillsyn.

Nationella styrdokument

- **Förordning om utbildning vid kriminalvård i anstalt (2007:152)**
- **Skollag**
- **Förordning om kommunal vuxenutbildning (2002:1012)**
- **Läroplan för de frivilla skolformerna 1994 (Lpf 94)**
- **Kursplaner**
- **Betygskriterier**
- **Riktlinjer för Kriminalvårdens klientutbildning (2007:4)**

Självfallet styrs klientutbildningen även av Kriminalvårdens övriga lagar, förordningar, föreskrifter och riktlinjer.

Lärcentrum-modellen

För att tillhandahålla en studievänlig miljö skapar vi på anstalterna så kallade **Lärcentrum** som en parallell till kommunala lärcentra.

Namnet skola, som har en negativ klang för många och för tankarna till ungdomsskolan används inte längre. Inte heller ordet elev används utan i stället **studerande** för att markera att det handlar om **vuxenstudier** med mycket **eget ansvar**.

Ett Lärcentrum ska uppvisa stor **flexibilitet** för att så många som möjligt skall kunna studera utifrån **sina behov**, sin **individuella studieplan** och **i sin egen takt**.

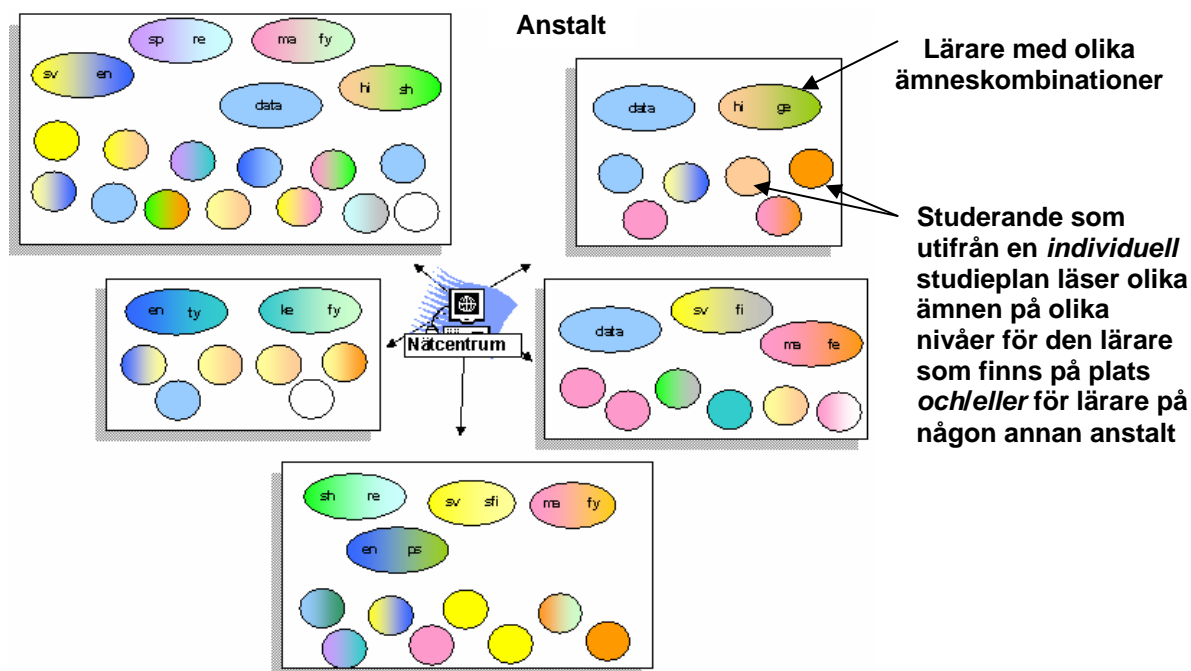
På ett Lärcentrum bedrivs både **närutbildning** och **distansutbildning**. All undervisning är individualiserad.

Över 90 % av landets kommuner har idag inrättat Lärcentrum, d.v.s. en plats för vuxna människor som studerar att träffas, få tillgång till datorer och utbildningsmaterial och få hjälp av kompetenta pedagoger.

Att Kriminalvården bygger upp sin klientutbildning på liknande sätt innebär att steget ut i samhället blir betydligt enklare för de klienter som vill fortsätta studera efter frigivningen. Miljön och studieformerna kommer på så sätt att kännas välbekanta.

På anstalterna finns utbildade lärare med erfarenhet från vuxenutbildning och med behörighet att undervisa på gymnasial nivå. Dessa har behörighet att undervisa också på grundläggande nivå. Lärarna måste också vara införstådda med att i hög grad kunna använda datorer som arbetsredskap.

Det centrala verktyget i verksamheten är den nya datortekniska plattformen **Nätcentrum**.

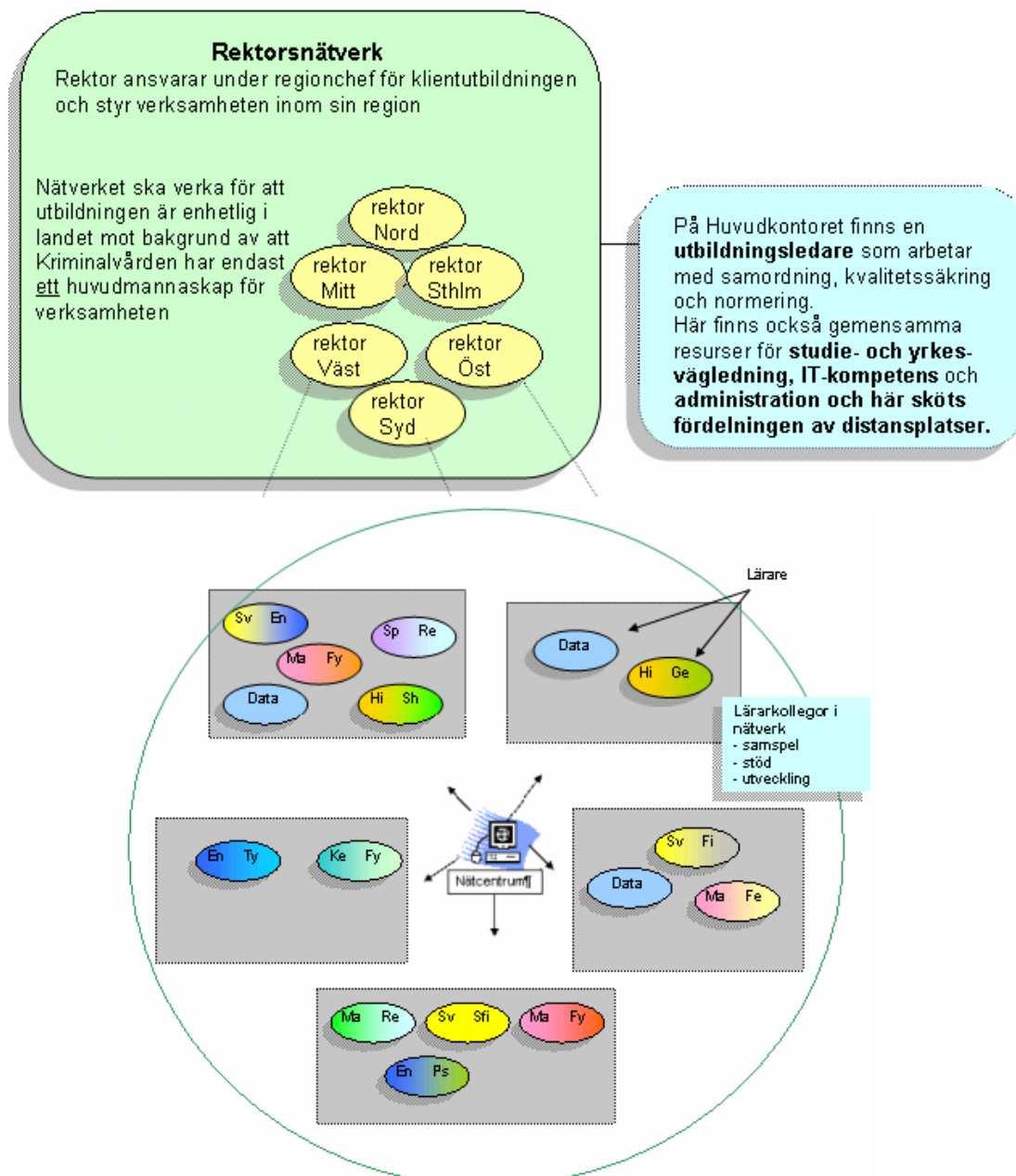

Lärarens roll inom Kriminalvården skiljer sig i grunden inte från lärarprofessionen utanför Kriminalvården. Lärarrollen i anstalt är klart definierad.

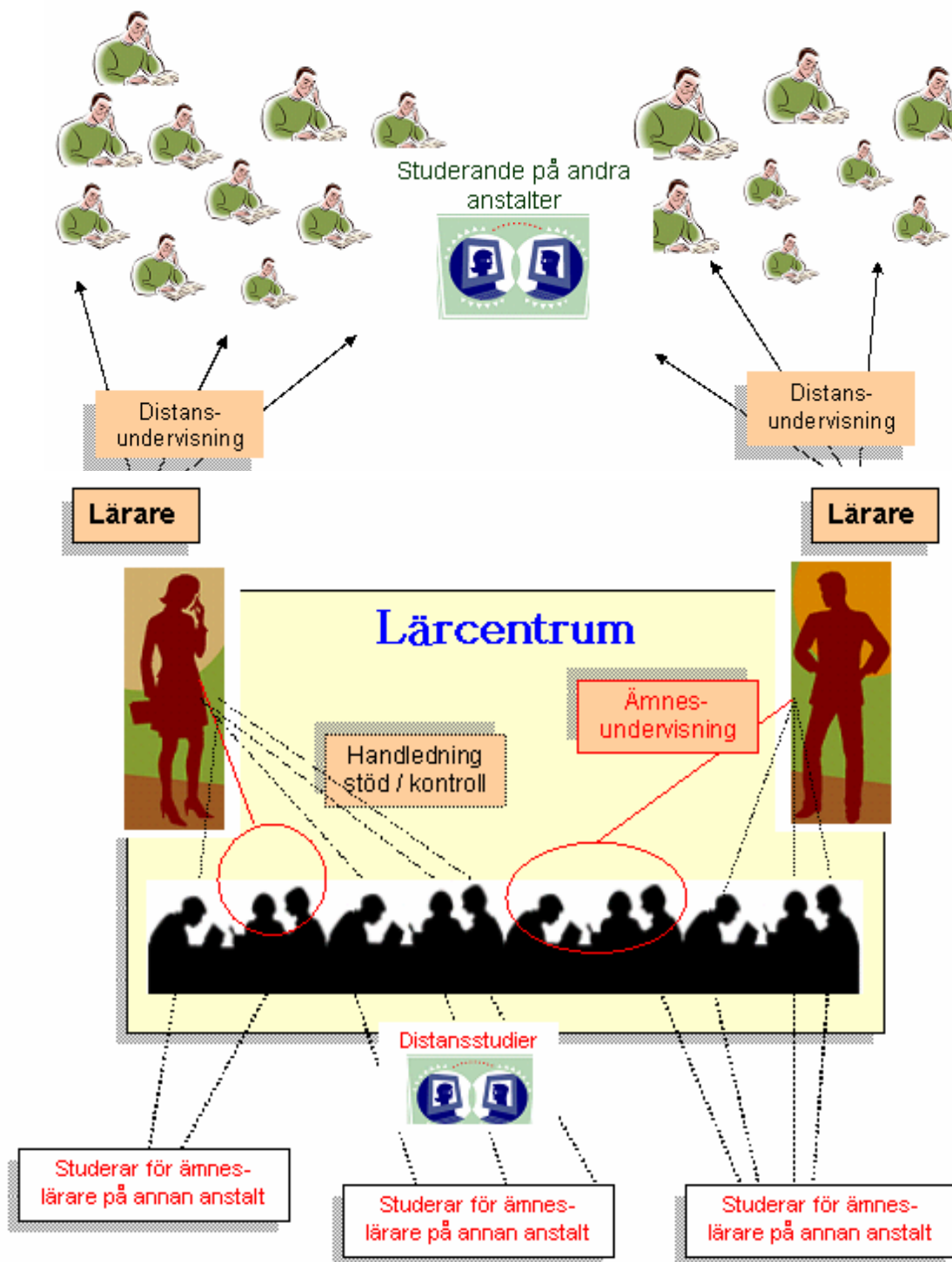
Lärartjänsterna är till sin karaktär "civila" specialisttjänster (jfr sjuksköterskor och psykologer) där syftet är att föra in samhällets vuxenutbildning i Kriminalvården och så långt möjligt göra den tillgänglig för våra klienter.

Detta innebär att lärarna inte skall användas för bevaknings- och behandlingsuppgifter som tillkommer andra yrkesgrupper utan arbeta med klientutbildning – det är till detta de har kompetens och det är därför de har anställts.
(Mer om lärarens arbetsuppgifter – se bilaga 1)

Lärarna – med olika ämneskompetens – anställs på anstalterna under ledning av en rektor som finns i varje region. Lärare och rektorer ingår i ett *nationellt nätverk* som samordnas av en utbildningsledare på Huvudkontoret som tillsammans med studie- och yrkesvägledare och viss administration verkar för att det nationella perspektivet upprätthålls

På varje anstalt finns således lärare med olika ämnesbehörighet på gymnasial nivå och de studerande läser olika ämnen, på olika nivåer, i olika omfattning och i sin egen takt. Vissa studerar under direkt ledning av läraren på plats (=närutbildning), vissa under ledning av andra lärare på andra anstalter (=distansutbildning). All utbildning är därmed lärarledd och en studerande har alltid en utbildad lärare som lokalt stöd, även när ämnesläraren finns på annan plats. Läraren har också ansvar för att se till att studierna bedrivs planenligt.

För studerande vars ämneslärare befinner sig på någon annan anstalt sker kommunikationen mestadels via dator (*Nätcentrum* som med sina brandväggar gör kommunikationen säker). Telefon- och brevkontakter är också vanligt förekommande.

För en utbildningsverksamhet som bedrivs på närmare 60 anstalter från Ystad till Haparanda är en central samordning av distansstudierna nödvändig.

Kontakterna mellan studerande och lärare på olika anstalter är talrika och går kors och tvärs i landet. Det går inte att lokalt överblicka alla kopplingar mellan olika anstalter. Därför finns det på Huvudkontoret en **central samordningsfunktion** (Studie- och yrkesvägledare och administratör) dit studerande och lärare på de olika anstalterna vänder sig dels för att få hjälp i studie- och yrkesvägledningsfrågor, dels för att få tilldelning av ämneslärare efter ansökan om kurs som kräver lärare från annan anstalt.

Den tekniska utvecklingen samt distansformens möjligheter gör att Kriminalvården idag har ett avsevärt bredare utbud än de tre – fyra kärnämnen som erbjudits klienterna under många år. Inom lärarnätverket finns kompetens för drygt 110 kurser.

Den stora utmaningen i samband med förändringen av klientutbildningen har varit nödvändigheten av att se Kriminalvården i ett helhetsperspektiv och släppa det lokala perspektivet. ("Vi tycker att det här har fungerat bra här hos oss!; På *vår* anstalt har vi det här speciella behovet!").

Fokus kan dock inte ligga på vad som ter sig lämpligast för den lokala anstalten eller organisationen utan måste i stället ligga på klienten – som är allas vårt gemensamma ansvar oavsett var i landet han befinner sig. Klienten är ju sällan stationär på en anstalt utan flyttar mellan olika enheter.

Lärcentrum-modellen innebär:

- att vi fortsättningsvis endast anställer utbildade lärare med ämnesbehörighet på gymnasial nivå
- att de efterfrågade lärarnas ämneskompetens bestäms utifrån ett nationellt helhetsperspektiv
- att de anställda lärarna finns på sin arbetsplats dagtid måndag – fredag och enbart är verksamma som lärare
- att långsiktiga individuella studieplaner kopplade till verkställighetsplanen upprättas för samtliga studeranden
- att vi tack vare eget huvudmannaskap, egen betygsrätt och rektorer som leder verksamheten kan ge de studerande betyg efter avslutade kurser
- att distansformen är en naturlig del av klientutbildningen
- att lärarna i samverkan med rektor, övrig personal på anstalten och sina kollegor i lärarnätverket ges utrymme att utveckla klientutbildningen

- att vi med hjälp av lärarnätverket, rektorsnätverket, den centrala utbildningsledaren och den datortekniska plattformen (*Nätcentrum*) erbjuder klienterna en *enhetlig* utbildning oavsett var i landet de befinner sig
- att denna utbildning är av *hög kvalitet* (eftersom vi använder oss av behöriga lärare som får direkt pedagogisk ledning från en rektor i "sin" region).
- att utbildningen är *likvärdig* med övriga samhällets vuxenutbildning (bl a genom att lärarna arbetar utifrån Läroplanens värdegrund och nationella styrdokument)
- att vi genom ett sammanhållet lärarnätverk, datortekniken och distansformen kan tillskapa *kontinuitet* i studierna så att de intagna inte behöver avbryta dessa i samband med förflyttningar mellan olika anstalter eller inför frigivning
- att vi förmår hålla samman utbildningsverksamheten som *en* utbildning utifrån det faktum att de studerande rör sig över hela landet samt kan undvika att skillnader uppstår mellan regionerna vad gäller förutsättningar och arbetsformer.
(Kriminalvården har *ett* huvudmannaskap!)

Vad gör en lärare?

Lärartjänst – innehåll och proportioner

1) Stöd för vuxnas lärande

kontakt med studerande ("klientkontakt"): vägledning, handledning, undervisning, examination och bedömning; kontakterna sker lokalt såväl som på distans

ca 20 tim/vecka i genomsnitt

2) Planering, uppföljning

planering av handledning, undervisning, examinationer etc., hantering av inlämnade studiearbeten, framtagning av material, dokumentation av den studerandes arbete och resultat

ca 10-15 tim/vecka i genomsnitt

3) Samarbete, utveckling, fortbildning

kontakter med lärare, rektor, utbildningsledare, samverkan med övriga yrkeskategorier på arbetsplatsen, fortbildning, pedagogisk utveckling

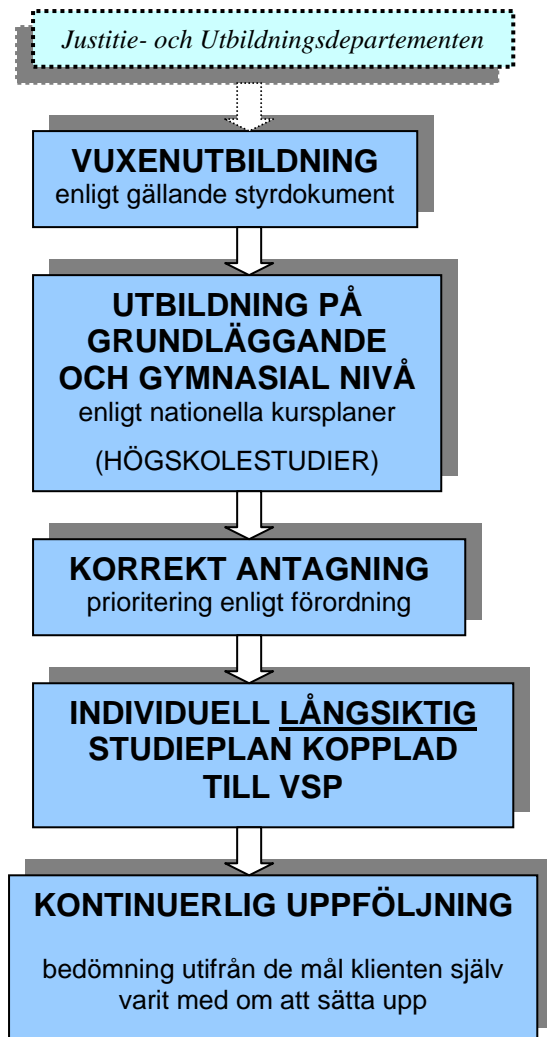
ca 5-10 tim/vecka i genomsnitt

På många håll är kunskapen om lärarprofessionen dålig – man vet mycket lite om vad en lärare egentligen gör och många bär med sig schablonbilder från sin egen skolgång för kanske 20 år sedan vilka stämmer dåligt med dagens verklighet som kräver att undervisningen i både förberedelser, genomförande och uppföljning ska individanpassas full ut.

Kvaliteten i undervisningen och kontakten med studerande är självfallet direkt beroende av hur väl läraren förberett sig.

Ofta har gamla attityder och traditioner samt den egna organisationens behov och budget fått styra verksamheten. Detta kan motverka hela syftet med klientutbildningen och riskerar att undergräva utvecklingen av Kriminalvårdens Lärcentrum.

Idag
(enligt Lärcentrum-modellen):

Igår:

På anstalter där perspektiven skiljer sig kraftigt när det gäller hur klientutbildningen tidigare bedrivits och hur den ska bedrivas idag finns alltid risk för friktionsytor mellan olika verksamheter eller enskilda tjänstemän.

Därför är det mycket angeläget att lärare och rektor hela tiden verkar för samverkan och ömsesidigt informationsutbyte gentemot annan verksamhet och personal.

* * *